

ЛІТЕРАТУРА

1. Брайант Д. Основы воздействия СМИ : пер. с англ. / Д. Брайант, С. Томпсон. – М. : Вильямс, 2004. – 432 с.
2. Hassenteufel P. Les processus de mise sur agenda: sélection et construction des problèmes publics / P. Hassenteufel // Informations sociales. – 2010. – № 157. – P. 50–58.
3. Lazarsfeld P. The People's Choice. How the Voter Make up his Mind in a Presidential Campaign / P. Lazarsfeld, B. Berelson, H. Gaudet. – N. Y. : Columbia University Press, 1948. – xxxiii, 178 p.
4. Lippmann W. Public opinion / W. Lippmann. – N. Y. : Macmillan, 1922. – x, 427 p.
5. McCombs M. Building consensus: The news media's agenda-setting roles / M. McCombs // Political Communication. – 1997. – Vol. 14, №4. – P. 433–443.
6. McCombs M. The Agenda-setting Function of Mass-Media / M. McCombs, D. Shaw // Public Opinion Quarterly. – 1972. – Vol. 36, №3. – P. 176–187.
7. McCombs M. The Evolution of Agenda-Setting Research: Twenty-Five Years in the Marketplace / M. McCombs, D. Shaw // Journal of Communication. – 1993. – Vol. 43, №2. – P. 58–67.

Р. Я. Мандель, аспірантка,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЮ

Згідно зі ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі є однією з основних засад зовнішньої політики держави. 13 березня 2014 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі», у якій було вказано на незворотність цього курсу.

16 вересня 2014 р. ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. У цьому документі визначено заходи, які необхідно здійснити нашій державі для поступової інтеграції до ЄС. Однак слід погодитися з думкою, що євроінтеграція має стати пріоритетною не лише для інститутів влади, але й для суспільства в цілому [1, с. 48]. Зважаючи на це, актуально дослідити вплив національного менталітету, зокрема правового, на шляху до реалізації цієї мети.

Слово «менталітет» первинно походить від латинського *mens, mentis* – розум, думка, інтелект; у пізні часи у французькій мові *mentalite* стало бук-

вально означати – спрямування думок, умонастроїв, розум, його скерованість, розумові здібності, розумовий розвиток, мислення тощо [2, с. 35]. Менталітет постає в науковій літературі як глибинне й малоусвідомлюване соціально-психічне утворення, яке виявляє себе через своєрідні та водночас «нормальні» для певної спільноти способи сприйняття реальності, життєві позиції й поведінкові моделі, незалежні від офіційної ідеології [3, с. 14]. Одними з основних рис, притаманних менталітету, є: 1) спільна духовна налаштованість, своєрідна константа, типова для конкретної групи людей, спільноти, виражена у цілісному чи відносно цілісному, характерному тільки їм стереотипі способу мислення, сприйнятті інших культурних цінностей; 2) своєрідний тип мислення та сприйняття буття й світобудови; 3) глибинний зв'язок із підсвідомістю, що справляє суттєвий вплив на формування соціокультурних установок та поведінку; 4) залежність від зовнішніх умов, або ж соціальна обумовленість [4, с. 23]. Менталітет характеризується також стабільністю, консервативністю, але це не означає, що він не може змінюватися. Значні соціокультурні зрушення здатні перетворити його.

Правовий менталітет є складовою частиною національного менталітету. Зазвичай правовий менталітет тлумачиться як явище колективної свідомості – притаманна певній соціальній (головним чином, етнокультурній) спільноті система світоглядних уявлень, оцінювань та реагувань на об'єкти державно-правової дійсності, що історично склалася [3, с. 14].

Правовий менталітет проявляється на двох рівнях, що характеризує його бінарність: усвідомленому (рефлексивному), коли представники тієї чи іншої спільноти розуміють свою належність до цієї спільноти, поділяють її цінності, правові орієнтації та настанови, пишаються своєю співпричетністю до певної культурно-історичної традиції. Другим рівнем прояву правового менталітету є неусвідомлений (позарефлексивний), тобто емоційне переживання свого обов'язку перед іншими та почуття власного права, правди [5, с. 185]. Українцям властиве домінування емоційного сприйняття державно-правової реальності над раціональним, що часто перешкоджає адекватній оцінці процесів, які відбуваються в державі. Слід звернути увагу на те, що реалізація цілей, які зафіксовані у нормативно-правових актах, можлива лише тоді, коли вони відображають потреби і прагнення народу.

Революція Гідності 2013–2014 рр. показала прагнення українців до інтеграції з ЄС, однак видається, що значна частина суспільства вкладає інший сенс у ті цінності, які поділяють європейські держави [6]. Цю обставину можна пояснити правовим менталітетом українців, який довгий час формувався в умовах радянської дійсності.

Особливістю українського правового менталітету є те, що право ототожнюється із приписами органів державної влади, законами. Європейська ж політико-правова традиція протиставляє поняття «право» і «закон». Відріз-

няються також уявлення про права людини і свободу. Так, західноєвропейському менталітету притаманне сприйняття прав як природних і таких, що належать людині від народження; свободу розглядають у нерозривному зв'язку з відповідальністю. Для українського менталітету характерний позитивістський погляд на права людини, тобто розуміння їх як «дарованих» державою. Свобода ж ототожнюється з вседозволеністю.

Основними чинниками, які стримують якісні зміни в структурі українського правового менталітету, а отже, й проведення євроінтеграційних процесів є: 1) надзвичайна швидкість кардинальних державно-політичних змін, пов'язаних з ними перетворень, що викликають реакцію недовіри, а то й відторгнення, що знаходить вихід у консервативно-вичікувальній позиції, котра гальмує формування бажаного для держави й суспільства типу правосвідомості; 2) сформована у нових ринкових умовах поляризація доходів різних груп суспільства з незаконними (на думку значної частини населення) джерелами збагачення найбільш активної, заможної частини соціуму; 3) запозичення історично не притаманних, не вистражданих цінностей, що за умови традиційності суспільства і характерного для будь-якого етносу почуття суверенності не можуть сприйматись оптимально; 4) відсутність ефективного пошуку форм і методів впливу на суспільство, спрямованих на бажане незворотне внесення у суспільну свідомість переконання щодо значимості базових соціальних цінностей, їх відповідності природним домаганням і потребам людини [4, с. 24].

Зважаючи на викладене, можна дійти висновку, що заходи, спрямовані на євроінтеграцію, будуть успішними за умови зміни правового менталітету. Українське суспільство повинно зрозуміти, що виконання формальних вимог – це лише незначний крок на шляху до ЄС, подолання ж таких важливих перешкод для вступу, як злочинність, корупція, нехтування правами людини, можливе тоді, коли буде змінений тип мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Копельців-Левицька Є. Д. Євроінтеграційні наміри українців крізь призму правового менталітету / Є. Д. Копельців-Левицька // Актуал. пробл. держави і права. – 2014. – Вип. 74. – С. 48–54.
2. Павлов С. С. Правовий менталітет та правова традиція / С. С. Павлов // Актуал. пробл. держави і права. – 2006. – Вип. 29. – С. 35–38.
3. Гладкий С. О. Правовий менталітет як об'єкт правового самопізнання / С. О. Гладкий // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2014. – № 2. – С. 14–17.
4. Крисюк Ю. Трансформація правового менталітету крізь призму еволюції основних соціальних цінностей в західноєвропейській і українській правовій традиції / Ю. Крисюк // Іст.-прав. часопис. – 2014. – № 1. – С. 22–26.

5. Жданенко С. Б. Правовий менталітет та правове виховання / С. Б. Жданенко // Вісн. Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2013. – № 4. – С. 184–189.
6. Требін М. П. Розвиток громадянського суспільства в Україні в контексті євроінтеграції / М. П. Требін // Укр. соціум. – 2014. – № 1 (48). – С. 106–118.

А. О. Плужник, студентка,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ГІЛЛАРІ КЛІНТОН І ДОНАЛЬД ТРАМП: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ

Восени 2016 р. світ матиме змогу спостерігати чергові вибори президента США. На сьогодні основними кандидатами на президентську посаду є Гіллари Клінтон від Демократичної партії та Дональд Трамп від Республіканської партії. Ураховуючи впливовість США на міжнародній арені, результати виборів президента США для України є досить важливими.

Відомо, що в США є обчислювальний прилад, здатний прогнозувати результати виборів президента, використовуючи метод «13 ключів від Білого дому». За цим методом прогнозування на виборах 2016 р. Демократична партія має 9 «ключів», а Республіканська – 3; проте в реальності ситуація є більш складною.

Дональд Трамп позиціонується як харизматичний лідер; він раніше не займав виборних державних посад; його як особистість сформувала сфера бізнесу. Виступи Д. Трампа можна назвати яскравими та епатажними. Його висловлювання щодо мусульманського та латиноамериканського населення є понад радикальними, на межі порушення прав людини; проте через конфлікти з ісламськими екстремістами все одно підвищують його особистий рейтинг. Д. Трамп активно афішує свою заможність. Серед американського населення поширена думка, що Д. Трамп є скоріше соціоцентричним, ніж егоцентричним лідером. Але його реклама «бренда самого себе» іноді є надмірною, прискіпливою, що може «відлякувати» виборців (можливо, це є однією з причин його «невдачі» в Айові). Отже, можна зробити висновок, що політичний образ Д. Трампа перебуває на межі харизматичного лідера та «політичного клоуна». Гасло його політичної кампанії: «Зробимо Америку знову великою» поки що демонструє, що він здатен лише на «великі» популістські промови та видовища; він не проти «політики сили» не тільки з боку США, а й деяких інших міжнародних акторів. Д. Трампу притаманні такі особистісні якості: здатність